

פרק שישי כלי המזבח

יעה (פגרה):

ג. כלי ארוך שבראשו בית קיבול, כדוגמת כף. שימש לגריפת אפר הקרבנות ואסיפתם במקום התפוח.⁵

פזרק:

ד. כלי קיבול המשמש לקבלת דם הקרבנות וזריקתם על המזבח.
ה. למזרק אין תחתית ישרה, אלא תחתית מחודדת או עגולה, כדי שלא יניחו אותו ואז ייקרש הדם ויפסל לזריקה.⁶
ו. בפסוק, כאמור לעיל, נאמר שיש לעשות את המזרק מנחושת. אך למעשה, מן הראוי לעשותו מזהב או כסף כפי שנעשה במשכן, בבית ראשון ובבית שני.⁷

מזרק מזהב, כפי שנעשה ב'מכון המקדש'.

הכהונים בעבודתם על המזבח השתמשו בחמישה כלים, ככתוב: "ועשית [למזבח] סירותיו לדשנו, ויעיו ומזרקותיו ומזלגותיו ומחתותיו לכל כליו תעשה נחשת". להלן פירוט הכלים וצורתן, לפי סדר הכתוב:

סיר (פסכתר¹):

א. כלי בצורת סיר בעל נפח קיבול של לתך (חצי כור) - 15 סאים - 124.4 ליטר.² הפסכתר שימש לאיסוף הדשן שהצטבר לערימה (ה'תפוח') על גג המזבח והוצאתו אל מחוץ לירושלים.³
ב. לפסכתר שתי שרשראות בשני קצותיו, באמצעותם היו הכהונים מורידים את הפסכתר מהמזבח לאחר שמלאוהו בדשן שעל המזבח.⁴

פסכתר מנחושת, כפי שנעשה ב'מכון המקדש'.

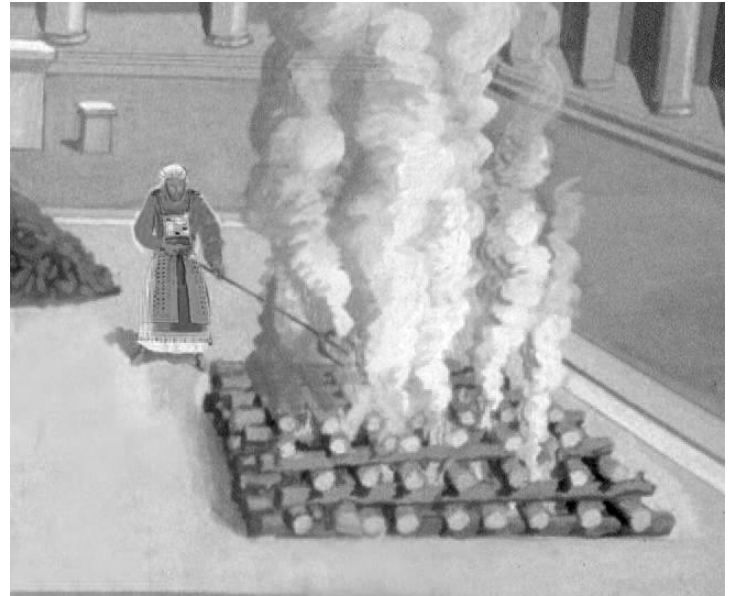
שדעתו היא דעת יחיד, להצעתו יש חיסרון מעשי, שכן לא ברור כיצד ניתן לגרוף אפר דק עם שיניים בעלי רווח. כמו כן מן הראוי לציין, שאמנם הכהונים יכולים מבחינה טכנית לגרוף את הדשן ברגליהם, אלא, שאין זה נוי למזבח, ועל כן ראוי להשתמש בכלי מיוחד לשם כך (ר' גרשום).
6. משנה פסחים סד,א, ובגמרא שם; רמב"ם קרבן פסח א, יג.
7. כבר במשכן מצינו שהנשיאים הביאו מזרקי כסף. כמו כן בבית ראשון, אמנם חירם מלך צור הכין עבור שלמה מזרקי נחושת לבית המקדש (מלכים א ז,מה), ככתוב בתורה, אך שלמה עצמו הוסיף והכין עוד מאה מזרקים מזהב (דה"ב ב ד,ח). גם בתחילת ימי בית שני נזכר שכורש החזיר לעם ישראל כלים שנקחו מהמקדש, ביניהם שלושים מזרקי ("כפוריי") זהב, וארבע מאות מזרקי כסף (עזרא א,י), וכן במסכת פסחים (סד,א) מתואר, שהכהונים היו מחזיקים בידיהם בזיכים לקבלת הדם, כשהם עומדים מסודרים בשתי שורות נפרדות: שורה שכולה כסף, ושורה שכולה זהב.

1. את הפסוק: "ועשית סירותיו לדשנו" מתרגם אונקלוס: 'ותעביד פסכתריוויה למספי קטמיה', התרגום לתרגום הוא: 'תעשה סירים לאיסוף הדשן'. נמצא, שסיר בארמית הוא פסכתר.
2. לשיטת הגר"ח נאה. לשיטת החזו"א הנפח הוא 215 ליטר.
3. זהו שימושו העיקרי. בנוסף לכך היו עוד מספר שימושים לפסכתר: א. כופים את הפסכתר על שרץ שנמצא בעזרה בשבת, כדי שכהן לא יגע בו ויטמא. ב. כופים אותו על גבי גחלים בשבת.
4. משנה תמיד ה, ה. רע"ב ותפארת ישראל שם אות לג, ו-ו. לד. רמב"ם תמידין ומוספין ב, יד. בשרשרת אחת אוחז כהן העומד בראש המזבח ומשלשל אט אט את השרשרת עם הפסכתר בשעה שמורידים אותו מלא בדשן מהמזבח. בשרשרת השנייה היה אוחז כהן נוסף בשעה שירד בכבש.
5. רש"י בערכין י,ב, המפרש לתמיד שם, ועוד. אמנם, יש מי שסובר (ר' גרשום) שהיה זה עץ מלא שיניים כמו זה שגורפים איתו חציר. אך מלבד העובדה

מזלג:

ז. כלי גדול שצורתו כצורת מזלג שלנו, שבו הופכים הכוהנים את אברי הקרבנות הנשרפים על אש המערכה, ועמו מסירים ממקום המערכה אל צדי המזבח או אל הסובב והכבש את החלבים והאברים שלא נתעכלו בלילה.

ח. המגרפה והמזלג נעשים מנחושת, כדי שלא יישרפו מחום האש או האפר. עם זאת, מותר לעשותם מכל מתכת חוץ מברזל.⁸

מזלג: בציור נראה הכהן הגדול הופך את בשר הקרבנות באמצעות מזלג.

ארבע מחתות:

הפסוק העוסק בכלי המזבח, מציין כאמור לעיל, שלמזבח היו מספר מחתות: 'ועשית... ומחתותיו' אך אינו מציין את מספרם.⁹ למעשה, מוצאים אנו שלמזבח החיצון יש ארבע מחתות שונות, לשלושה שימושים שונים, וכפי שיפורט להלן:

מחתה לפצוות תרופת הדשן:

ט. כלי כסף העשוי מבית קיבול קטן וידיית אחיזה.¹⁰ שימשה ללקיחת גחלים מעוכלות מהמערכה הגדולה ונתינתם בבית הדשן הקטן.¹¹

שלוש מחתות להקטרת קטורת:

י. מחתה מכסף המשמשת ללקיחת גחלים מהמערכה המיועדת לכך - מערכת הקטורת. מידת בית הקיבול של מחתה זו היא ארבע קבין.

יא. מחתה מזהב בעלת בית קיבול של שלושה קבין, לתוכה שופך הכהן את הגחלים שלקח ממערכת הקטורת, ובאמצעותה מביא את הגחלים למזבח הקטורת.¹²

יב. מחתה לקטורת יום הכיפורים: עשויה מזהב אדום בעלת נפח של שלושה קבין. הידיית שלה ארוכה ומשקל המחתה קל.¹³ שימשה להכנסת קטורת לבית קדשי הקדשים.¹⁴

12. תמיד ל, ב. משנה יומא ד, ד. רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים ב, ה. והלכות תמידין ומוספין ג, ד - ט.

13. משנה יומא ד, א.

14. משנה יומא ד, ד; רמב"ם יום הכיפורים (ב, ה), כשהוא כותב 'ובה נכנס להיכל' ומשמע שמחתה זו שימשה גם להקטרת הקטורת בבקר ובין הערבים, ראה תוספות ישנים על המשנה שם.

8. שמות כז, מה שכתבנו שמותר לעשותם מכל מתכת הרי זה כדין כל כלי שרת, אך בניגוד לכלי שרת אחרים שיכולים להיעשות גם מברזל כגון מנורה ועוד, כלי המזבח לא יכולים להיעשות מברזל בגלל איסור נגיעת הברזל במזבח.

9. שמות כז, ג. רש"י שם.

10. מידת הבית קיבול קטנה וצריכה להספיק ללקיחת קומץ גחלים בלבד.

11. תמיד כח, א. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב, יב.